Šetnje u grafu. Težinski grafovi

Diskretne strukture s teorijom grafova

Damir Horvat

FOI, Varaždin

Zadatak 1

Zadani su grafovi H_1 i H_2.

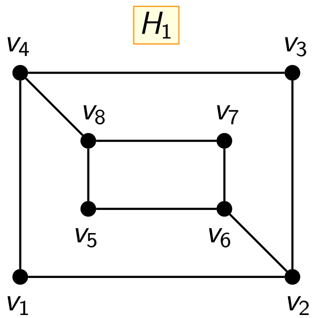

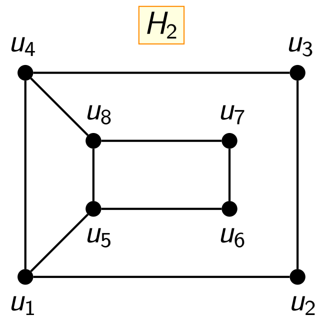

a) *Ispitajte jesu li grafovi H_1 i H_2 izomorfni.*

b) *Napišite jednu (v_2, v_4)-šetnju duljine 8 u grafu H_1 koja nije staza.*

c) *Napišite jednu (v_2, v_4)-stazu duljine 8 u grafu H_1.*

d) *Napišite tri (u_2, u_4)-puta različitih duljina u grafu H_2.*

Rješenje

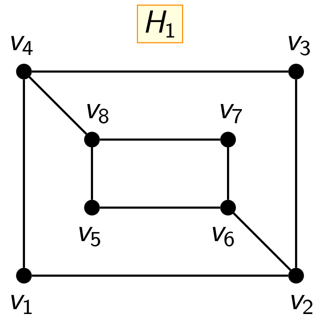

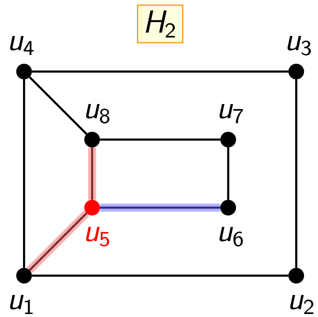

a) U grafu H_2 vrh u_5 stupnja 3 susjedan je s dva vrha stupnja 3 i jednim vrhom stupnja 2. U grafu H_1 takav vrh stupnja 3 ne postoji. Stoga H_1 i H_2 nisu izomorfni grafovi.

b)

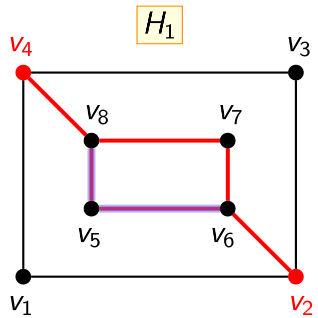

(v_2, v_4)-šetnja duljine 8

$v_2 v_6 v_5 v_8 v_7 v_6 v_5 v_8 v_4$

c)

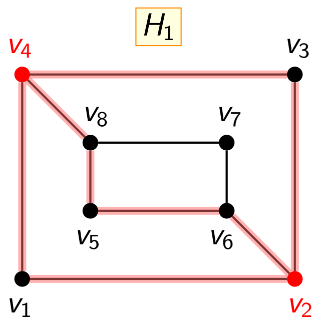

(v_2, v_4)-staza duljine 8

$v_2 v_6 v_5 v_8 v_4 v_1 v_2 v_3 v_4$

d)

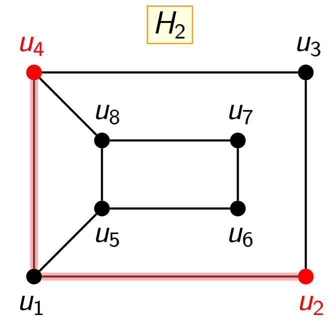

(u_2, u_4)-put duljine 2	$u_2 u_1 u_4$
(u_2, u_4)-put duljine 4	$u_2 u_1 u_5 u_8 u_4$
(u_2, u_4)-put duljine 6	$u_2 u_1 u_5 u_6 u_7 u_8 u_4$

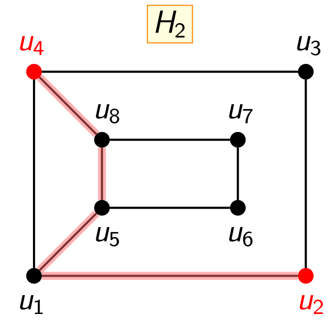

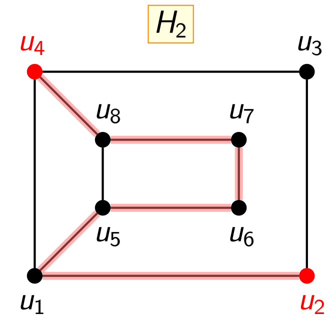

Propozicija

Neka je $A = A(G) = [a_{ij}]$ matrica susjedstva grafa G. Tada je (i, j)-ti element matrice A^k jednak broju (v_i, v_j)-šetnji duljine k u grafu G. Stoga je broj svih šetnji duljine k u grafu G jednak sumi svih elemenata od A^k.

Zadatak 2

Zadan je graf G matricom susjedstva

$$A = \begin{bmatrix} 0 & 1 & 0 & 0 & 1 \\ 1 & 0 & 1 & 1 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 & 1 \\ 1 & 0 & 0 & 1 & 0 \end{bmatrix}$$

pri čemu i-tom retku pripada vrh v_i.

a) *Pomoću potencija matrice A ispitajte je li G povezani graf.*

b) *Nacrtajte graf G i njegov linijski graf $L(G)$.*

c) *Odredite struk grafa G i njegovog linijskog grafa $L(G)$.*

d) *Odredite ukupni broj (v_2, v_4)-šetnji duljine 3 u grafu G. Jesu li neke od tih šetnji ujedno i putovi?*

e) *Odredite ukupni broj svih šetnji duljine 3 u grafu G.*

Rješenje

a) Kako su svi elementi matrice $A + A^2 + A^3$ različiti od nule, zaključujemo da je G povezani graf.

$$A = \begin{bmatrix} 0 & 1 & 0 & 0 & 1 \\ 1 & 0 & 1 & 1 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 & 1 \\ 1 & 0 & 0 & 1 & 0 \end{bmatrix} \quad A^2 = \begin{bmatrix} 2 & 0 & 1 & 2 & 0 \\ 0 & 3 & 0 & 0 & 2 \\ 1 & 0 & 1 & 1 & 0 \\ 2 & 0 & 1 & 2 & 0 \\ 0 & 2 & 0 & 0 & 2 \end{bmatrix} \quad A^3 = \begin{bmatrix} 0 & 5 & 0 & 0 & 4 \\ 5 & 0 & 3 & 5 & 0 \\ 0 & 3 & 0 & 0 & 2 \\ 0 & 5 & 0 & 0 & 4 \\ 4 & 0 & 2 & 4 & 0 \end{bmatrix}$$

$$A + A^2 = \begin{bmatrix} 2 & 1 & 1 & 2 & 1 \\ 1 & 3 & 1 & 1 & 2 \\ 1 & 1 & 1 & 1 & 0 \\ 2 & 1 & 1 & 2 & 1 \\ 1 & 2 & 0 & 1 & 2 \end{bmatrix} \quad A + A^2 + A^3 = \begin{bmatrix} 2 & 6 & 1 & 2 & 5 \\ 6 & 3 & 4 & 6 & 2 \\ 1 & 4 & 1 & 1 & 2 \\ 2 & 6 & 1 & 2 & 5 \\ 5 & 2 & 2 & 5 & 2 \end{bmatrix}$$

b)

$$A = \begin{array}{c|ccccc} & v_1 & v_2 & v_3 & v_4 & v_5 \\ \hline v_1 & 0 & 1 & 0 & 0 & 1 \\ v_2 & 1 & 0 & 1 & 1 & 0 \\ v_3 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 \\ v_4 & 0 & 1 & 0 & 0 & 1 \\ v_5 & 1 & 0 & 0 & 1 & 0 \end{array}$$

c) Struk grafa G jednak je 4 jer je $v_1v_2v_4v_5v_1$ ciklus najmanje duljine u grafu G.

Struk grafa $L(G)$ jednak je 3 jer je $e_1e_2e_5e_1$ ciklus najmanje duljine u grafu $L(G)$.

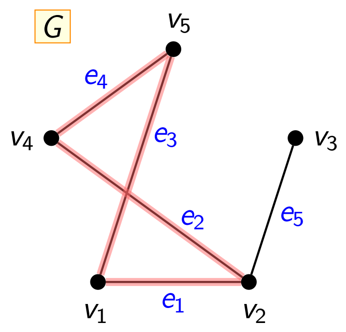

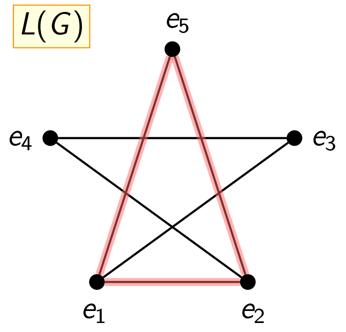

Napomena

- Ispitivanje povezanosti grafa preko potencija matrice susjedstva općenito nije efikasni algoritam.
- Efikasni algoritam za ispitivanje povezanosti grafa temelji se na DFS algoritmu ili BFS algoritmu.
- DFS i BFS algoritam omogućuju računalu da samostalno pretražuje po grafu.
- DFS i BFS algoritam su dva temeljna algoritma koji omogućuju računalu da samostalno riješi mnoge probleme iz teorije grafova: određivanje struka grafa, pronalaženje najkraćeg puta između dva vrha u grafu, pronalaženje ciklusa u grafu, ispitivanje povezanosti grafa i određivanje komponenata povezanosti, određivanje jake orijentacije na grafu, ...

d)

$$A^3 = \begin{array}{c|ccccc} & v_1 & v_2 & v_3 & v_4 & v_5 \\ \hline v_1 & 0 & 5 & 0 & 0 & 4 \\ v_2 & 5 & 0 & 3 & 5 & 0 \\ v_3 & 0 & 3 & 0 & 0 & 2 \\ v_4 & 0 & 5 & 0 & 0 & 4 \\ v_5 & 4 & 0 & 2 & 4 & 0 \end{array}$$

Ukupni broj (v_2, v_4)-šetnji duljine 3 u grafu G jednak je 5.

Šetnja $v_2v_1v_5v_4$ je ujedno i put.

Preostale četiri šetnje:

$v_2v_3v_2v_4,\ v_2v_1v_2v_4,\ v_2v_4v_2v_4,\ v_2v_4v_5v_4$

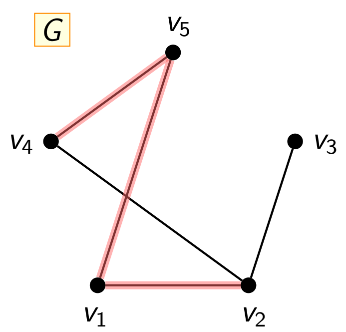

e) Ukupni broj svih šetnji duljine 3 u grafu G jednak je sumi svih elemenata matrice A^3.

Svih šetnji duljine 3 u grafu G ima ukupno 46.

Strpite se. DFS i BFS algoritam jesu dva zaista vrlo simpatična algoritma i oba ćemo detaljno obraditi kasnije kod stabala.

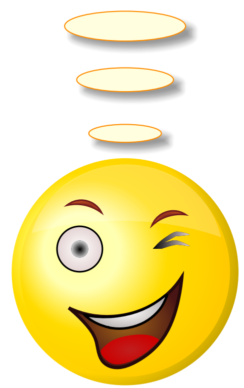

Zadatak 3

Neka su G_1 i G_2 dva grafa, a $L(G_1)$ i $L(G_2)$ njihovi linijski grafovi. Dokažite ili opovrgnite sljedeću tvrdnju:

> *Ako su $L(G_1)$ i $L(G_2)$ izomorfni grafovi, tada su G_1 i G_2 izomorfni grafovi.*

Rješenje

Tvrdnja općenito ne vrijedi.

$L(G_1), L(G_2)$ i $L(G_3)$ su izomorfni, ali G_1, G_2 i G_3 nisu izomorfni.

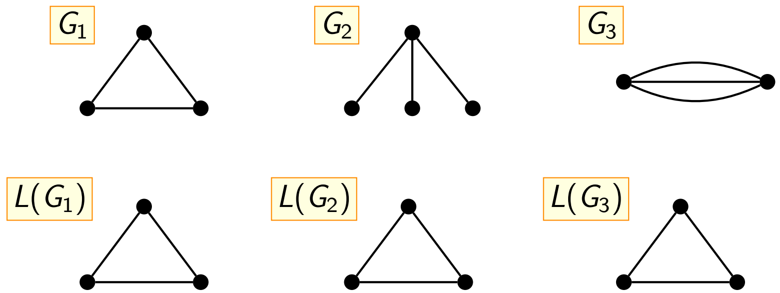

Teorem (Whitney)

Neka su G_1 i G_2 povezani jednostavni grafovi s izomorfnim linijskim grafovima. Tada su G_1 i G_2 također izomorfni grafovi osim u slučaju ako je jedan od njih K_3, a drugi $K_{1,3}$.

Propozicija

U svakom grafu G vrijedi

$$\omega(G) + \varepsilon(G) \geqslant \nu(G).$$

- Ako je G povezani graf, tada je $\omega(G) = 1$ pa je

$$\varepsilon \geqslant \nu - 1.$$

Zadatak 4

Postoji li graf s nizom stupnjeva vrhova $1, 1, 1, 1, 1, 1$?
Postoji li povezani graf s navedenim nizom stupnjeva vrhova?
Ukoliko u nekom slučaju takav graf postoji, navedite jedan primjer takvog grafa. U protivnom, objasnite zašto takav graf ne postoji.

$\omega(G) + \varepsilon(G) \geqslant \nu(G)$

Rješenje

Postoji graf s nizom stupnjeva vrhova $1, 1, 1, 1, 1, 1$.

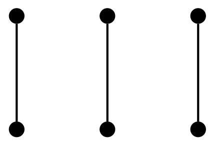

Povezani graf sa 6 vrhova mora imati barem 5 bridova.

$$\sum_{v \in V(G)} d(v) = 2\varepsilon \;\Rightarrow\; 6 = 2\varepsilon \;\Rightarrow\; \boxed{\varepsilon = 3}$$

Ne postoji povezani graf s nizom stupnjeva vrhova $1, 1, 1, 1, 1, 1$.

Teorem (karakterizacija bipartitnih grafova)

Graf G je bipartitni ako i samo ako ne sadrži cikluse neparne duljine.

- Dokaz teorema je konstruktivan i daje algoritam za testiranje bipartitnosti grafa te pronalaženje pripadne biparticije vrhova.

Zadatak 5

Zadan je graf G.

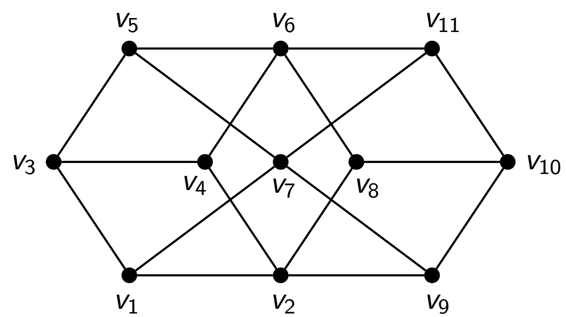

a) *Dokažite da je G bipartitni graf i nacrtajte graf G tako da se na slici jasno vidi njegova biparticija vrhova.*

b) *Odredite struk grafa G.*

c) *Odredite sve rezne bridove i rezne vrhove u grafu $G - \{v_2, v_6\}$.*

Rješenje

a)

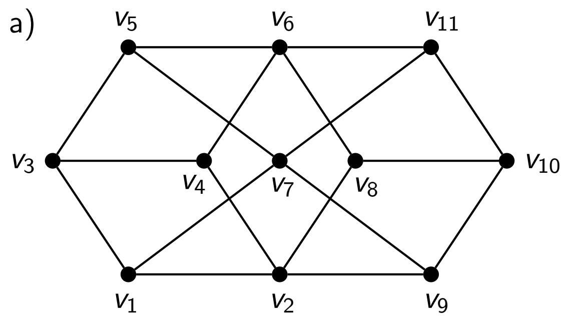

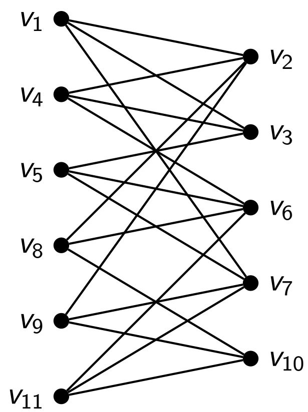

- Odaberemo neki vrh, npr. vrh v_1.
- $X \longleftarrow$ skup svih vrhova na parnoj udaljenosti od vrha v_1
- $Y \longleftarrow$ skup svih vrhova na neparnoj udaljenosti od vrha v_1

$X = \{v_1, v_4, v_5, v_8, v_9, v_{11}\} \longleftarrow$ svi vrhovi u X su međusobno nesusjedni

$Y = \{v_2, v_3, v_6, v_7, v_{10}\} \longleftarrow$ svi vrhovi u Y su međusobno nesusjedni b)

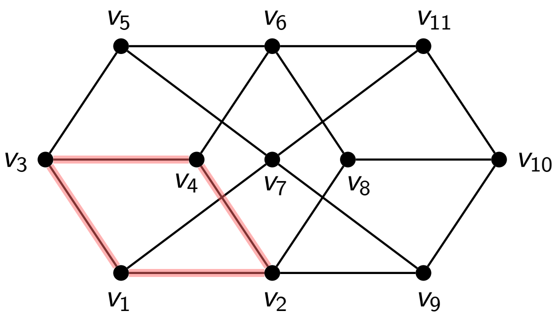

Struk grafa G jednak je 4 jer je npr. $v_1v_2v_4v_3v_1$ jedan ciklus najmanje duljine u grafu G.

Može li struk bipartitnog grafa biti neparni broj?

c)

$G - \{v_2, v_6\}$

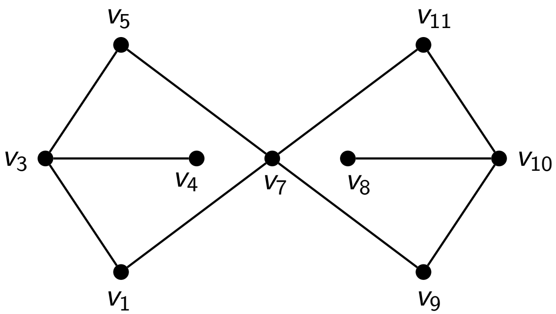

- Rezni vrhovi u grafu $G - \{v_2, v_6\}$ v_3, v_7, v_{10}
- Rezni bridovi u grafu $G - \{v_2, v_6\}$ $\{v_3, v_4\}$, $\{v_8, v_{10}\}$

Teorem (karakterizacija Eulerovih grafova)

Neprazni povezani graf G je Eulerov graf ako i samo ako su svi vrhovi u grafu G parnog stupnja.

Korolar

Povezani graf G ima Eulerovu stazu ako i samo ako G ima najviše dva vrha neparnog stupnja.

Zadatak 6

Zadan je graf G.

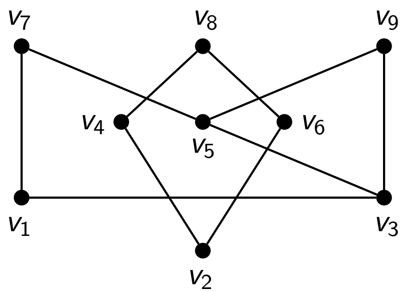

a) *Je li G povezani graf? Obrazložite svoj odgovor.*

b) *Je li G bipartitni graf? Obrazložite svoj odgovor.*

c) *Postoji li u grafu G Eulerova staza? Obrazložite svoj odgovor.*

d) *Je li moguće dodavanjem samo jednog brida u graf G dobiti graf koji će imati Eulerovu turu ili Eulerovu stazu? Obrazložite svoj odgovor.*

Rješenje

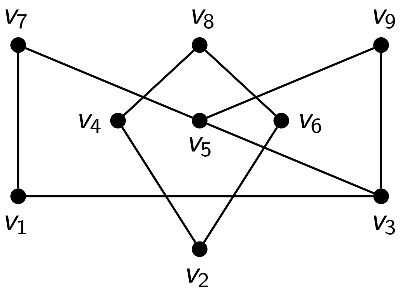

a) G nije povezani graf jer ima dvije komponente povezanosti $G[\{v_2, v_4, v_6, v_8\}]$ i $G[\{v_1, v_3, v_5, v_7, v_9\}]$.

b) G nije bipartitni graf jer sadrži cikluse neparnih duljina, npr. ciklus $v_3 v_5 v_9 v_3$.

c) Graf G ima točno dva vrha neparnog stupnja v_3 i v_5, ali ipak u grafu G ne postoji Eulerova staza jer G nije povezani graf.

Rješenje

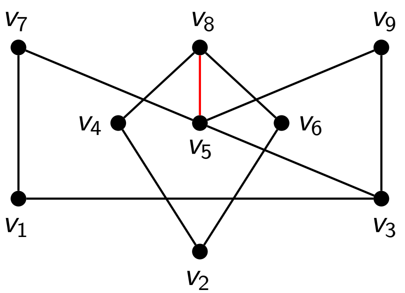

d) Kako graf G ima dvije komponente povezanosti, treba dodati brid koji će spojiti te dvije komponente povezanosti tako da dobijemo povezani graf. Kako su u $G[\{v_2, v_4, v_6, v_8\}]$ svi vrhovi parnog stupnja, dodavanjem spomenutog brida u novom grafu neće svi vrhovi biti parnog stupnja. Stoga dodavanjem samo jednog brida nije moguće dobiti graf koji će imati Eulerovu turu. Međutim, dodavanjem npr. brida $\{v_5, v_8\}$ dobivamo povezani graf koji ima Eulerovu stazu.

Teorem (Dirac)

Neka je G jednostavni graf u kojemu je broj vrhova $\nu(G) \geqslant 3$ i $\delta(G) \geqslant \frac{\nu}{2}$. Tada je G Hamiltonov graf.

- Diracov teorem daje dovoljan uvjet na temelju kojeg se može zaključiti da je jednostavni graf Hamiltonov ako zadovoljava taj uvjet.
- Međutim, obrat Diracovog teorema ne vrijedi.
- Drugim riječima, uvjet iz Diracovog teorema nije ujedno i nužan uvjet. Postoje Hamiltonovi grafovi koji ne zadovoljavaju uvjet iz Diracovog teorema.

Zadatak 7

Zadani su grafovi G_1 i G_2.

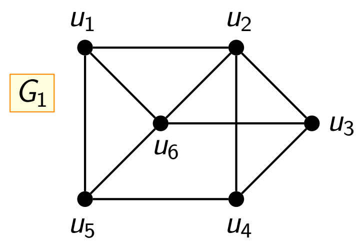

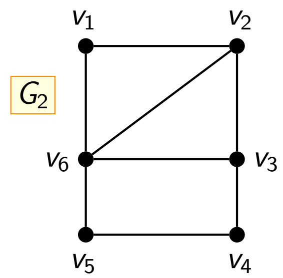

a) *Može li se neki od grafova G_1 i G_2 nacrtati bez podizanja olovke s papira tako da se ne prolazi po već nacrtanim bridovima? Obrazložite svoj odgovor.*

b) *Jesu li G_1 i G_2 Hamiltonovi grafovi? Obrazložite svoj odgovor.*

c) *Možemo li pomoću Diracovog teorema zaključiti je li neki od zadanih grafova Hamiltonov graf? Obrazložite svoj odgovor.*

Rješenje

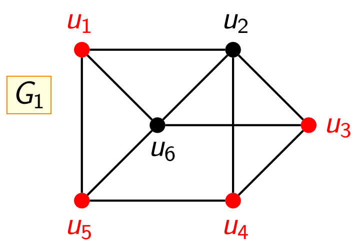

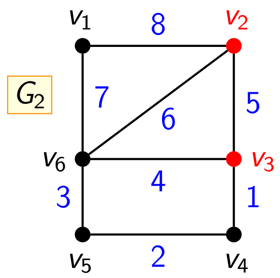

a) Graf G_1 ima 4 vrha neparnog stupnja pa nema Eulerovu stazu. Stoga se graf G_1 ne može nacrtati bez podizanja olovke s papira.

Graf G_2 ima točno dva vrha neparnog stupnja pa ima Eulerovu stazu. Stoga se graf G_2 može nacrtati bez podizanja olovke s papira.

$$v_3 v_4 v_5 v_6 v_3 v_2 v_6 v_1 v_2$$

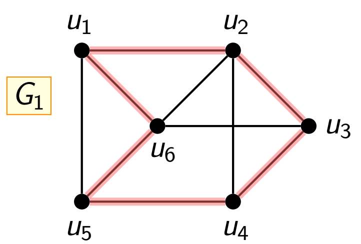

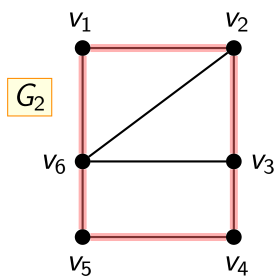

b) Graf G_1 je Hamiltonov graf jer je $u_5 u_6 u_1 u_2 u_3 u_4 u_5$ jedan ciklus u G_1 koji sadrži sve vrhove od G_1.

Graf G_2 je Hamiltonov graf jer je $v_6 v_1 v_2 v_3 v_4 v_5 v_6$ jedan ciklus u G_2 koji sadrži sve vrhove od G_2.

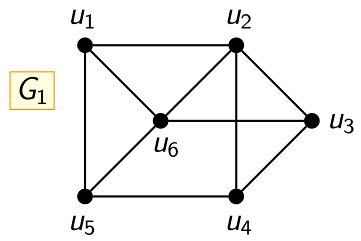

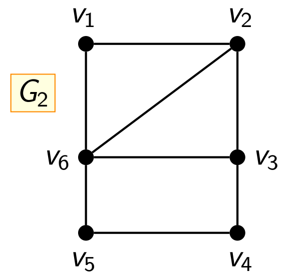

c) $\nu(G_1) = 6,\ \delta(G_1) = 3$

G_1 je jednostavni graf s barem tri vrha i vrijedi $\delta(G_1) \geqslant \frac{\nu(G_1)}{2}$.
Stoga na temelju Diracovog teorema možemo zaključiti da je G_1 Hamiltonov graf.

$\nu(G_2) = 6,\ \delta(G_2) = 2$

G_2 je jednostavni graf s barem tri vrha, no uvjet $\delta(G_2) \geqslant \frac{\nu(G_2)}{2}$ nije zadovoljen. Stoga na temelju Diracovog teorema ne možemo zaključiti je li G_2 Hamiltonov graf.

Teorem (nužan uvjet za Hamiltonov graf)

Ako je G Hamiltonov graf, tada za svaki $\emptyset \neq S \subset V(G)$ vrijedi $\omega(G - S) \leqslant k(S)$.

Kontrapozicija

Ako postoji $\emptyset \neq S \subset V(G)$ takav da vrijedi $\omega(G - S) > k(S)$, tada G nije Hamiltonov graf.

Zadatak 8

Dokažite da graf G nije Hamiltonov graf.

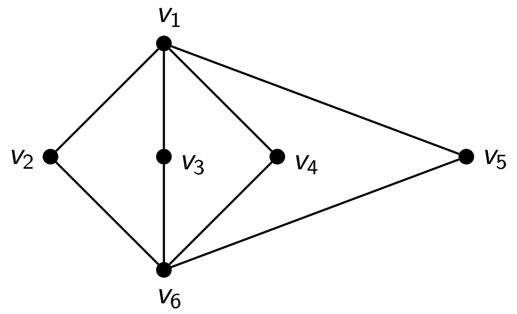

Rješenje

- $S = \{v_1, v_6\}, \quad k(S) = 2, \quad \omega(G - S) = 4$
- $\omega(G - S) > k(S) \longrightarrow G$ nije Hamiltonov graf

Teorem (nužan uvjet za Hamiltonov graf)

Ako je G Hamiltonov graf, tada za svaki $\emptyset \neq S \subset V(G)$ vrijedi $\omega(G - S) \leqslant k(S)$.

- Obrat gornje tvrdnje ne vrijedi.

Kontraprimjer

Petersenov graf

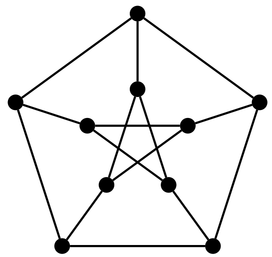

SAGE kod

- Donji SAGE kod provjerava da u Petersenovom grafu P zaista za svaki $\emptyset \neq S \subset V(P)$ vrijedi $\omega(P - S) \leqslant k(S)$.
- Međutim, Petersenov graf nije Hamiltonov graf.

```
komb = Combinations(range(10))
for k in komb:
  P = graphs.PetersenGraph()
  P.delete_vertices(k)
  if P.connected_components_number() > len(k): print(k)
print("Gotovo!")
```


Zadatak 9

Zadan je težinski graf G.

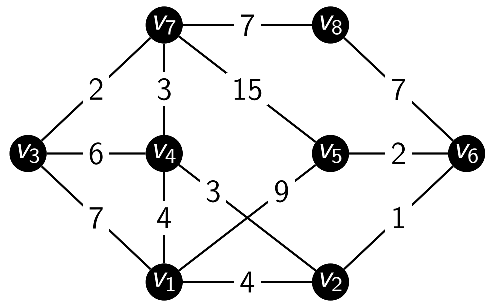

a) *Pomoću Dijkstrinog algoritma odredite najkraće putove od vrha v_1 do svih preostalih vrhova u težinskom grafu G.*

b) *Pomoću poboljšane verzije Dijkstrinog algoritma odredite najkraće putove od vrha v_1 do svih preostalih vrhova u težinskom grafu G.*

Rješenje

a)

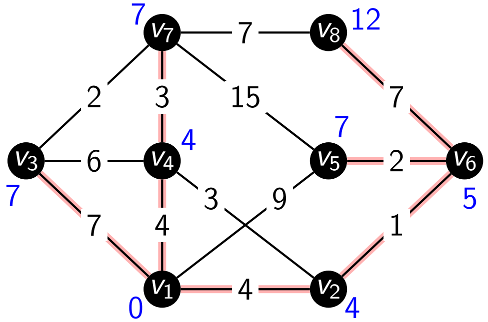

1) $\boxed{v_1(-,0)}^{+}$

2) $\boxed{v_2(v_1,4)}^{+}$, $v_3(v_1,7)$, $\boxed{v_4(v_1,4)}^{+}$, $v_5(v_1,9)$

3) $v_3(v_1,7)$, $v_5(v_1,9)$, $\boxed{v_6(v_2,5)}$, $v_3(v_4,10)$, $v_7(v_4,7)$

4) $\boxed{v_3(v_1,7)}^{+}$, $v_5(v_1,9)$, $v_3(v_4,10)$, $\boxed{v_7(v_4,7)}$, $\boxed{v_5(v_6,7)}^{+}$, $v_8(v_6,12)$

5) $\boxed{v_8(v_6,12)}$, $v_8(v_7,14)$

b)

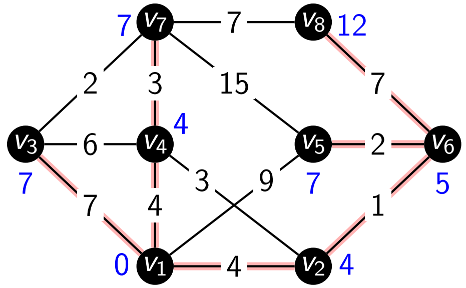

	0	1	2	3	4	5	6	7
v_1	$(-,0)$	$*$	$*$	$*$	$*$	$*$	$*$	$*$
v_2	∞	$v_1,4$	$(v_1,4)$	$*$	$*$	$*$	$*$	$*$
v_3	∞	$v_1,7$	$v_1,7$	$v_1,7$	$(v_1,7)$	$*$	$*$	$*$
v_4	∞	$(v_1,4)$	$*$	$*$	$*$	$*$	$*$	$*$
v_5	∞	$v_1,9$	$v_1,9$	$v_1,9$	$v_6,7$	$(v_6,7)$	$*$	$*$
v_6	∞	∞	∞	$(v_2,5)$	$*$	$*$	$*$	$*$
v_7	∞	∞	$v_4,7$	$v_4,7$	$v_4,7$	$v_4,7$	$(v_4,7)$	$*$
v_8	∞	∞	∞	∞	$v_6,12$	$v_6,12$	$v_6,12$	$(v_6,12)$

Zadatak 10

Pomoću Floyd-Warshallovog algoritma odredite najkraće udaljenosti između svaka dva vrha u težinskom grafu

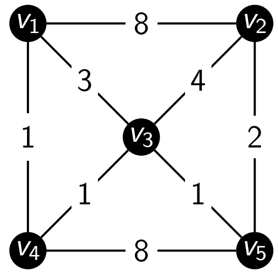

Rješenje

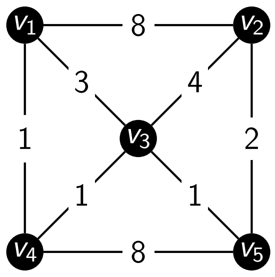

$k=0$	v_1	v_2	v_3	v_4	v_5
v_1	0	8	3	1	∞
v_2	8	0	4	∞	2
v_3	3	4	0	1	1
v_4	1	∞	1	0	8
v_5	∞	2	1	8	0

$k=1$	v_1	v_2	v_3	v_4	v_5
v_1	0	8	3	1	∞
v_2	8	0	4	9	2
v_3	3	4	0	1	1
v_4	1	9	1	0	8
v_5	∞	2	1	8	0

$k=2$	v_1	v_2	v_3	v_4	v_5
v_1	0	8	3	1	10
v_2	8	0	4	9	2
v_3	3	4	0	1	1
v_4	1	9	1	0	8
v_5	10	2	1	8	0

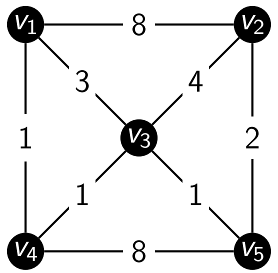

$k=3$	v_1	v_2	v_3	v_4	v_5
v_1	0	7	3	1	4
v_2	7	0	4	5	2
v_3	3	4	0	1	1
v_4	1	5	1	0	2
v_5	4	2	1	2	0

$k=4$	v_1	v_2	v_3	v_4	v_5
v_1	0	6	2	1	3
v_2	6	0	4	5	2
v_3	2	4	0	1	1
v_4	1	5	1	0	2
v_5	3	2	1	2	0

$k=5$	v_1	v_2	v_3	v_4	v_5
v_1	0	5	2	1	3
v_2	5	0	3	4	2
v_3	2	3	0	1	1
v_4	1	4	1	0	2
v_5	3	2	1	2	0

Zadatak 11

Riješite problem kineskog poštara za težinski graf G.

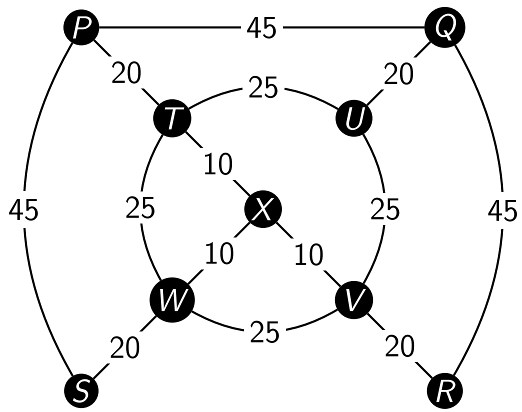

Rješenje

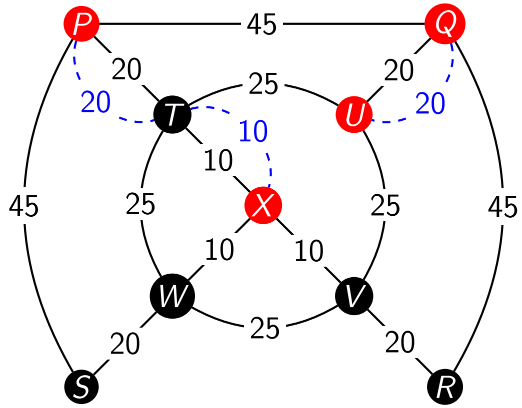

1) Vrhovi neparnog stupnja

P, Q, U, X

2) Udaljenosti između vrhova neparnog stupnja

$PQ \leftarrow 45$, $PU \leftarrow 45$,
$PX \leftarrow 30$, $QU \leftarrow 20$,
$QX \leftarrow 55$, $UX \leftarrow 35$

3) Uparivanje vrhova neparnog stupnja:

$$PQ + UX \leftarrow 80, \quad PU + QX \leftarrow 100, \quad \boxed{PX + QU \leftarrow 50}$$

4) Udvostručimo najkraći (P, X)-put i najkraći (Q, U)-put. Dobivamo pseudograf G'.

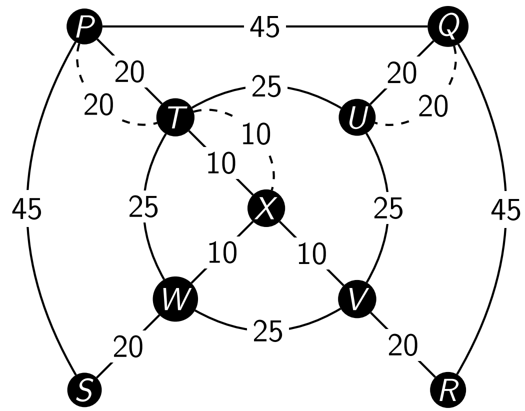

5) Pomoću Fleuryjevog algoritma pronađemo Eulerovu turu u pseudografu G': $PSWVXWTXTPTUVRQUQP$

Težina optimalne ture:

$3 \cdot 45 + 4 \cdot 20 + 4 \cdot 25 + 3 \cdot 10 + (20 + 10 + 20) = 395$